

Olomoucko-lublinský rusistický sborník III. AUPO, Philologica 62, Praha 1991.

Tradiční spolupráce katedry rusistiky FF UP v Olomouci a ústavu ruské a slovanské filologie Univerzity M. Curie-Sklodowské v Lublinu se odráží v novém společném sborníku.

Lingvistická část je věnována především různým aspektům lingvistiky textu. R. Zimek (*Перспективный путь развития лингвистики текста - когнитивная лингвистика*) seznamuje s vývojovými tendencemi v oblasti metodologie textové lingvistiky, dospívající dnes ke kognitivnímu přístupu, při němž se uplatňují kromě jazykových poznatků i poznatky sociálně komunikační a poznatky vnějšího světa, existující ve vědomí každého jednotlivého člověka. Svůj přístup Zimek demonstruje nejprve na kognitivním modelu, vytvořeném T. A. Dijksem a ve druhé části práce pak srovnává s podobným postupem N. I. Formanovské, opírajícím se o výsledky sovětské psychologické školy a psycholingvistiky.

H. Flidrová (*Textová stavba polylogu*) v první části definuje některé základní termíny lingvistiky textu s ohledem na dialogický a polylogický text. Pozornost soustřeďuje na tematickou a strukturální soudržnost, koherenci a kohezi i polylog, který považuje za samostatný typ textu a uvádí některé jeho zákonitosti typické z hlediska koherence a koheze.

Zvláštní pozornost věnuje oslovení.

J. Honová (*K problematice výzkumu větné intonace*) uvádí nejprve přehled základní české lingvistické literatury ke zvolenému problému a definuje intonaci na základě Danešovy koncepce. Soustřeďuje se zejména na funkci intonace v souvislém textu z hlediska formálního i smyslového.

Několik příspěvků je věnováno dílčím problémům výstavby textu. J. Orłowski (*Rusycyzmy we współczesnej polszczyźnie*) sleduje výskyt ruským lexikálních a syntaktických v polských textech, zvláště publicistických. W. Fal (*Analiza syntaktyczna i morfologiczna tekstu literackiego*) se zabývá vybranými syntaktickými strukturami, především neosobními, a jejich reprezentací pomocí morfologických tvarů v polštině v porovnání s ruštinou. Pro analýzu použila textů V. Rasputina. J. Kozilková (*K uplatnění částic při vyjadřování funkčně sémantické kategorie určenosti substantiv*) sleduje zvolený problém v interakci s dalšími jazykovými prostředky, především s logickým přízvukem a pořádkem slov. Rolí částic dokazuje na materiálu konkrétních výpovědí s nejfrekvencovanějšími ruskými částicemi. Porovnání sloves s valenčními doplněními plnicími roli nástroje a prostředku a jejich syntaktické reprezentaci v bulhar-

štině a polštině věnuje stať T. Pilecka (*Семантични валентности инструмент и средство в структурата на глагола в българския и полския език*). M. Sajewicz (*O tzw. derivacji dezintegralnej w polskim i rosyjskim języku potocznym*) zkoumá desuffixaci, resp. transsuffixaci, a hodnotí ji jakožto způsob derivace produktivní ve vyjadřování mládeže a slang typický pro různé profese.

Didakticky je orientována stať E. Vysloužilové (*Mluvený text a jazyková chyba*) zabývající se otázkou kultury řečového chování učitele. Zjišťuje nutnost nově definovat i pojem jazykové chyby, a to nejen jako chybu proti systému jazyka, ale i jako vážné narušení kvality komunikace.

Většina literárních staťi je věnována literární komparatistice, která při zaměření na česko-ruské literární vztahy patří k mnohaletým zájmům olomoucké rusistiky. M. Zahradka (*Maxim Gorkij v ohlasech české kritiky přelomu století*) se jen zdánlivě vrací ke známému tématu. V současné době je Zahradkova stať vítaným příspěvkem k osvětlení málo otevřeně interpretovaných úseků spisovatelova života, a to v období po r. 1905. Práce je důkazem i pestrého spektra české dobové kritiky, kterou jsme si v uplynulých letech zvykli nazírat značně zúžené.

V. Kostřica (*Ruská klasická literatura v českých zemích za 1. republiky*) přichází nejen se sumarizací meziválečné recepce ruské literatury, ale rovněž s nadhledovou korekcí vžitých šablon jejího hodnocení. Přesvědčivá argumentace, vycházející mj. z kritické

analýzy starších názorů J. Dolanského, z revize konvenčního hodnocení vlivu tradice Ottovy knihovny aj., je nesporným přínosem k objektivnímu pohledu na důležitou etapu česko-ruských kulturních vztahů.

Česká recepce ruské literatury je zachycena i ve staťi K. Lepilové (*Recepce A. Kuprina českou kritikou - léta 1913-1988*). Všimá si mj. recepce románu *Jána*, okolností Kuprinova návratu z emigrace a ve druhé části pak sumarizuje nejen recepce, ale současně i vznikající kritickou interpretaci Kuprinovy osobnosti i tvorby.

Ostatní komparatistické práce se specifikují na problémy odlišnější. D. Žváček (*K českým překladům lyriky Borise Pasternaka*) se odráží od obecné charakteristiky Pasternakovy poezie a praktické nemožnosti ji beze zbytku interpretovat. Vedle přehledu dosavadních českých překladů básnickovy tvorby přináší poutavou mikroanalýzu překladů básni *Sestra - můj život*, *Hvězdný déšť* a *Vítr*, v níž prokazuje smysl pro nejjemnější nuance sémantického prostoru Pasternakovy poezie. D. Szymonik (*Всеволод Гаршин и Александр Куприн*) vychází z pokusů o hledání motivu zbabělosti ve stejnojmenných povídkách obou autorů (*Трус*) a ústí do zjištění dvojího uměleckého vidění světa hrdiny: u Kuprina je strach zobrazen jako podvědomý instinktivní a panickýjev s pocity existenciální podřízenosti, kdežto u Garšina vychází z vědomého rozdvojení vnitřního světa hrdiny. W. Woźniak (*Antoniogo Czechowa dialog z Garszyнем*) vyšla

z intelektuálních vztahů a potenciálně možných vlivů Garšinovy poetiky na Čechovovu povídku *Припадок*. Domnívá se, že u Čechova se tyto vlivy realizují prostřednictvím náznaků či narážek, přičemž dochází k jisté asimilaci Garšinových dialogů (jde skutečně o simplifikující "vliv" nebo o "tvořivý impuls"?).

Dva příspěvky se netýkají komparatistické problematiky. A. Václavík (*Параллелизм в прозаических миниатюрах Михаила Пришвина*) nevěnuje svou mikroanalytickou studii pouze otázkám paralelismu v Prišvinově próze, ale ukazuje i některé kořeny antropomorfismu, sahající až k biblickým textům. Daří se mu ukázat paralelismus jako prostředek propojení dvou plánů uměleckého zobrazování - přírodního a lidského.

Genologická studie Z. Pechala (*Žánr "povesti" a tri-*

logie M. Gorkého) celý sborník uzavírá. Protože Gorkého autobiografická trilogie zřejmě zůstane hodnotovou konstantou v dnešním rozporuplném revidování spisovatelovy osobnosti, lze Pechalův zájem o dílo přivítat. Daří se mu totiž mj. nacházet ty prvky geneze žánrových postupů u Gorkého, které nebyly v období schematického přístupu ke spisovatelovu odkazu ve středu pozornosti.

V době, kdy společenské i ekonomické faktory vyvolaly neadekvátní pokles české a slovenské rusistické publicistiky, je možno recenzovaný sborník doporučit i jako přínosný a zajímavý příspěvek k navazování kontinuity u jednoho z našich tradičních a v zahraničí uznávaných filologických oborů.

Jana Rufferová
Oldřich Richtárek

Rossica Olomucensia XXIX (za rok 1990). Ročenka katedry rusistiky na filozofické fakultě Univerzity Palackého. Olomouc 1991, 82 s.

Již 29. svazek ročenky katedry rusistiky na filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci pokračuje v tom, na co jsme od této edice již zvykli, jen co do objemu jde tentokrát o svazek tenčí než ještě v nedávné minulosti. I nyní však ročenka není pouhým výčtem aktivit rusistického pracoviště FF UP, ale pokračuje v tradici uveřejňování rozsahově kratších odborných prací členů katedry. Po medailoncích ju-

bilantů - prof. PhDr. M. Zahradky, doc. PhDr. H. Flidrové, CSc. a PhDr. E. Vysloužilové, CSc. - nalezneme v prvním oddílu ročenky článek M. Zahradky seznamující s literárními díly, v nichž se odraží období kolektivizace; vývoj zobrazení tématu je naznačen zřetelně a autor dává i jakýsi výhled do jeho budoucnosti. Následují příspěvky V. Kostfíci, který uvádí tvorbu V. M. Garšina a její impresionistické rysy do